

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ERKIN IQTISODIY ZONALARNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYALARNING AHAMIYATI

Yuldashova Umida Sa'dullayevna

Bojxona instituti Iqtisodiy ijtimoiy fanlar kafedrasini boshlig'i, i.f.n, bojxona xizmati polkovnigi

Annotatsiya. Maqolada erkin iqtisodiy zonalarning mohiyati, o'ziga xos jihatlari, milliy iqtisodiyotda erkin iqtisodiy zonalarni yaratish orqali xorijiy investitsiyalarni jalb etish xususiyatlari ochib berilgan hamda ularning faoliyatiga oid statistik ma'lumotlar tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: erkin iqtisodiy zonalar, xorijiy investitsiya, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar, investitsiya loyihasi, preferensiyalar, erkin savdo hududi, texnologik hudud.

Аннотация. В статье раскрывается сущность свободных экономических зон, их специфика, особенности привлечения иностранных инвестиций посредством создания свободных экономических зон в национальную экономику, анализируются статистические данные об их деятельности.

Ключевые слова: свободные экономические зоны, иностранные инвестиции, прямые иностранные инвестиции, инвестиционный проект, преференции, зона свободной торговли, технологическая зона.

Abstract. The article reveals the essence of free economic zones, their specificity, features of attracting foreign investment through the creation of free economic zones in the national economy, and analyzes statistical data on their activities.

Keywords: free economic zones, foreign investment, foreign direct investment, investment project, preferences, free trade zone, technological zone.

Kirish.

Jahon miqyosida mamlakat iqtisodiyotini investitsiyalar orqali rivojlantirishning ilg'or tajribalari ko'rsatishicha, davlat kafolati ostida qabul qilinayotgan investitsiya portfelli hissasi yuqoriligi mamlakatda investitsion jozibadorlikning pastligini ko'rsatadi. Rivojlangan mamlakatlar iqtisodiy rivojlanishi uchun qabul qilayotgan investitsiya portfellarining asosiy qismi erkin iqtisodiy zonalarga yo'naltirilgan to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar tashkil etadi. BMTning xalqaro investitsiyalar bo'yicha hisobotiga ko'ra, "to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning global oqimi 2021 yilda 1,58 trln AQSh dollarini tashkil etdi, bu 2020 yilga nisbatan 64 foizga ko'p. Biroq o'sishning deyarli to'rt dan uch qismi rivojlangan mamlakatlar hissasiga to'g'ri keldi, bu yerdagi oqim 2021 yilda 746 milliard AQSh dollariga yetgan va bu ko'rsatkich 2020 yilga nisbatan ikki barobar ko'p"⁴. Ushu sharoitda milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning zamonaviy tendentsiyalari sifatida erkin iqtisodiy zonalar tashkil etish va ular orqali xorijiy investitsiyalar oqimini, hamda ularning rolini oshirishning ustuvor yo'nalishlarini belgilashning ahamiyati ortib bormoqda.

O'zbekiston milliy iqtisodiyotini yanada rivojlantirish, liberallashtirish choralari ko'rish va transformatsiya jarayonlarini yakunlash uchun tashqi iqtisodiy aloqalarni

⁴ World Investment Report 2022: International tax reforms and sustainable investment www.unctad.org/system/files/official-document/wir2022_en.pdf

kengaytirish, eksportga yoʻnaltirilgan mahsulotlarni ishlab chiqarish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, transport-logistika infratuzilmasining jahon standartlariga javob beradigan sifatga chiqarish, tadbirkorlikning shakllari xilma-xilligiga va ular uchun teng sharoitlar yaratilishiga erishish, investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish orqali xorijiy investorlarni jalb qilishni qoʻllab-quvvatlash tizimini rivojlantirish, soliq stavkalarini diversifikatsiyalash va fiskal salomatlikka erishish, bank tizimi likvidligini oshirish, uning resurs bazasini kengaytirish hamda zamonaviy axborot texnologiyalardan keng foydalanish, turizm infratuzilmasini rivojlantirish orqali turizmning hissasini oshirish talab etiladi. “Iqtisodiyotimizga sarmoya kiritishga intiladigan investorlar uchun hududlar va tarmoqlar boʻyicha investitsiya loyihalarini puxta shakllantira olsak, bu masalada ijobiy natijaga erishish mumkin. Bu borada erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarida biznes subʼyektlarini joylashtirish, ularga imtiyoz va preferensiyalar berishni tashkiliy va huquqiy jihatdan tartibga solish lozim”⁵. Shu bilan birga, “iqtisodiyotimizga 2022 yilning oʻzida 8 milliard dollar toʻgʻridan-toʻgʻri xorijiy investitsiyalar kirib keldi, eksportimiz esa, 19 milliard dollarga yetdi”⁶. Albatta, bunday dolzarb vazifalarni amalga oshirishda erkin iqtisodiy zonalar muhim ahamiyatga ega.

“Mamlakat iqtisodiyoti va aholi bandligida sanoat juda katta oʻrin tutadi. Bu sohaga zarur sharoit yaratish maqsadida soʻnggi yillarda 19 ta erkin iqtisodiy zona va 400 dan ziyod kichik sanoat zonasi tashkil etildi, ularning infratuzilmasiga 10 trillion soʻm yoʻnaltirildi”⁷. Albatta, bunday dolzarb vazifalarni amalga oshirishda erkin iqtisodiy zonalar muhim ahamiyatga ega.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili.

Erkin iqtisodiy zonalarini tashkil etish muammolari boʻyicha jahonning yetakchi iqtisodchi olimlaridan: A.Basile, D.Germidis, T.Simadzaki, S.Isixori, M.Rotbrand, Saydlovska – Martini E., T.Danko, Z.Okrut, L.Gitman, M.Djonk, Sh.Tasuno, S.Szoshe, R.I.Zimenkov, V.G.Ignatov, Yu.Komlev, A.Leusskiy, Yu.Kuznisov, G.Zhenga, E.Barbieribc va boshqalar oʻzlarining ilmiy asarlarida erkin iqtisodiy zonalarini tashkil etish va ularning integratsiyalashuvini oʻrganganlar. Oʻzbekistonlik iqtisodchi olimlardan: A.Vaxabov, Sh.Hojibakiyev, N.Moʻminov, J.Karimqulov, J.Umirzoqov, N.Kuziyeva, Sh.Mustafakulov, A.Akramov va boshqalar oʻzlarining ilmiy ishlarida mamlakatimizda erkin iqtisodiy zonalarini tashkil etishning nazariy-uslubiy asoslarini tadqiq etganlar.

Tadqiqot metodologiyasi.

Maqolada guruhlash, qiyosiy taqqoslash, induksiya, deduksiya, kuzatuv, nazariy va amaliy tahlil, prognozlash usullaridan keng foydalanildi.

Oʻzbekiston milliy iqtisodiyotini yanada rivojlantirish, liberallashtirish choralari koʻrish va transformatsiya jarayonlarini yakunlash uchun tashqi iqtisodiy aloqalarni kengaytirish, eksportga yoʻnaltirilgan mahsulotlarni ishlab chiqarish uchun zamonaviy

⁵ Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2018 yil 28 dekabr.

⁶ Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlis va Oʻzbekiston xalqiga Murojaatnomasi. 2022 yil 20 dekabr.

⁷ Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 10 yanvar kuni sanoatni rivojlantirish hamda qoʻshimcha zaxiralarni aniqlash masalalari boʻyicha videoselektor yigʻilishidagi maʼruzasi. <https://president.uz/uz/lists/view/5810>.

texnologiyalarni joriy etish, transport-logistika infratuzilmasining jahon startlariga javob beradigan sifatga chiqarish, tadbirkorlikning shakllari xilma-xilligiga va ular uchun teng sharoitlar yaratilishiga erishish, investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish orqali xorijiy investorlarni jalb qilishni qo'llab-quvvatlash tizimini rivojlantirish zarur. Ushbu jaryonda asosiy e'tiborni zamon talablariga javob beradiga milliy iqtisodiyotga to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni oqimini jadallashtirish tizimini shakllantirish lozim.

Tahlil va natijalar.

“Iqtisodiyotimizga sarmoya kiritishga intiladigan investorlar uchun hududlar va tarmoqlar bo'yicha investitsiya loyihalarini puxta shakllantira olsak, bu masalada ijobiy natijaga erishish mumkin. Bu borada erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarida biznes sub'yektlarini joylashtirish, ularga imtiyoz va preferensiyalar berishni tashkiliy va huquqiy jihatdan tartibga solish lozim”⁸. “Mamlakat iqtisodiyoti va aholi bandligida sanoat juda katta o'rin tutadi. Bu sohaga zarur sharoit yaratish maqsadida so'nggi yillarda 19 ta erkin iqtisodiy zona va 400 dan ziyod kichik sanoat zonasi tashkil etildi, ularning infratuzilmasiga 10 trillion so'm yo'naltirildi”⁹. Albatta, bunday dolzarb vazifalarni amalga oshirishda investitsion muhit, xususan erkin iqtisodiy zonalar muhim ahamiyatga ega.

“Investitsiya” – bu foyda olish yoki samaraga erishish maqsadida, davlat, huquqiy va jismoniy shaxslar (investorlar) bozor sub'ektlari tomonidan iqtisodning turli sohalariga ma'lum muddatga sarflangan barcha turdagi mablag'lardir.

Qonunda investitsion faoliyatga “Investitsiya faoliyati sub'yektlarining investitsiyalarni amalga oshirish bilan bog'liq harakatlar majmui” - deb tarif berilgan. Shuningdek qonunning “Investitsiya resurslari” deb nomlangan 7-moddasida “Investitsiya resurslari tarkibiga pul mablag'lari (shu jumladan chet el valyutasi) va boshqa moliyaviy mablag'lar, shu jumladan kreditlar, paylar, ulushlar, aksiyalar va boshqa qimmatli qog'ozlar, ko'char va ko'chmas mol-mulk (binolar, inshootlar, uskunalar, mashinalar va boshqa moddiy qimmatliklar) hamda ularga bo'lgan huquqlar, intellektual mulk ob'yektlari, shu jumladan u yoki bu turdagi ishlab chiqarish turini tashkil etish uchun zarur bo'lgan, texnik hujjatlar, ko'nikmalar va ishlab chiqarish tajribasi tarzida rasmiylashtirilgan, patentlangan yoki patentlanmagan (nou-xau) texnik, texnologik, tijoratga oid va boshqa bilimlar, yer uchastkalariga bo'lgan huquqlar, boshqa tabiiy resurslarga egalik qilish va ulardan foydalanish huquqlari, shuningdek mulk huquqlaridan kelib chiquvchi boshqa ashyoviy huquqlar kirishi”¹⁰ ko'rsatilib qo'yilgan.

Investitsiya loyihasi ishlab chiqishda bir nechta jihatlariga e'tibor berish lozim:

investitsiya loyihasi o'z maqsadiga ega bo'lish lozim;

investitsiya loyihasining maqsadidan kelib chiqib yo'nalishi belgilanadi;

investitsiya loyihasining amal qilish sohasi aniq ko'rsatiladi;

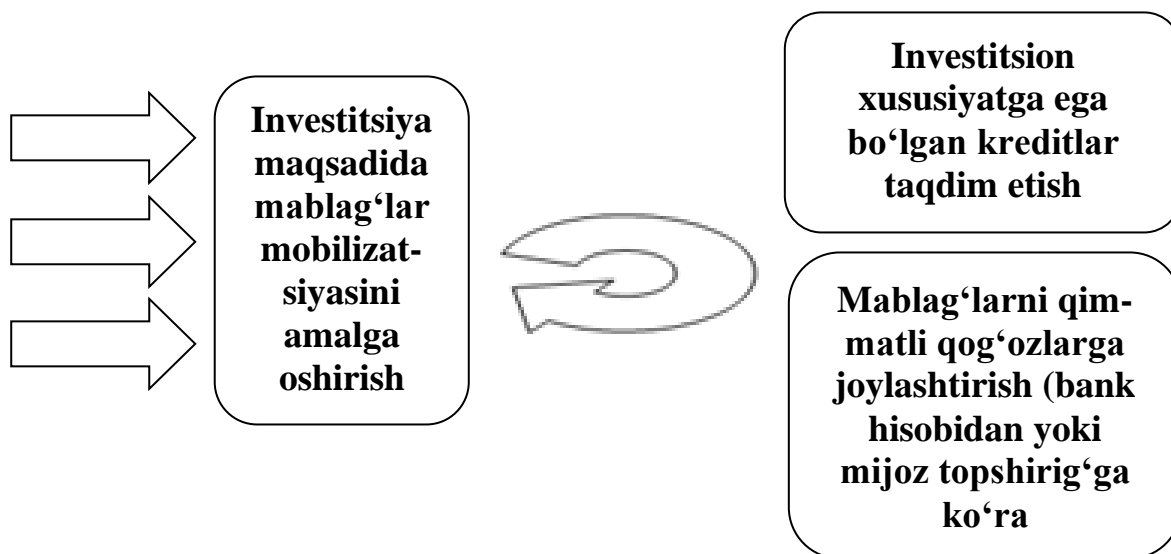
investitsiya loyihasining muddati va chegarasiga ega bo'lgan alohida faoliyat turi hisoblanadi.

⁸ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasidan 28 dekabr 2018 y.

⁹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 10 yanvar kuni sanoatni rivojlantirish hamda qo'shimcha zaxiralarni aniqlash masalalari bo'yicha videoselektor yig'ilishidagi ma'ruzasi. <https://president.uz/uz/lists/view/5810>.

¹⁰ O'zbekiston Respublikasining 2019 yil 25 dekabrda O'RQ-598-son "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonuni 9-modda.

Shu bilan birga alohida ta'kidlash lozimki, investitsiya loyihasi tashkiliy, huquqiy, ijtimoiy, ekologik, iqtisodiy jihatdan to'liq va mukammal hisob-kitoblar yordamida asoslangan yuridik hujjat hisoblanadi.

1-rasm. Investitsion faoliyatining asosiy yo'nalishlari¹¹

Investitsiya loyihasining boshqa turdagi hujjatlar hamda "loyiha"lardan bir necha farq jihatlari ko'rsatish mumkin. Jumladan, investitsiya loyihasi amalga oshirish bo'icha qaror qabul qilish bir necha bosqichda amalga oshiriladi. Avvalambor, loyihaning zaruriyati asoslanadi, uning texnik-iqtisodiy asosnomasi ishlab chiqiladi, ekspert baholash o'tkaziladi va keying boshqichlarga o'tkaziladi. Ushbu bosqichda loyihaning barcha jabhalari maxsus usullar yordamida keng va aniq hisob-kitoblari bilan baholanadi. Loyihaga baho berishda birinchi darajadagi masalalar sifatida uning rentabelligi hamda moliyalashtirish manbalarini aniqlash hisoblanadi.

Erkin iqtisodiy zonalar iqtisodiy globallashtirish jarayonining ajralmas qismi sifatida jahon iqtisodiyotida muhim o'rin tutadi. Erkin iqtisodiy zonalarning jahon iqtisodiyoti va ining rivojlanishida tutgan o'rnini quyidagilar bilan asoslash mumkin:

erkin iqtisodiy zonalar faoliyati natijasida xalqaro moliya-kredit munosabatlari faollashadi;

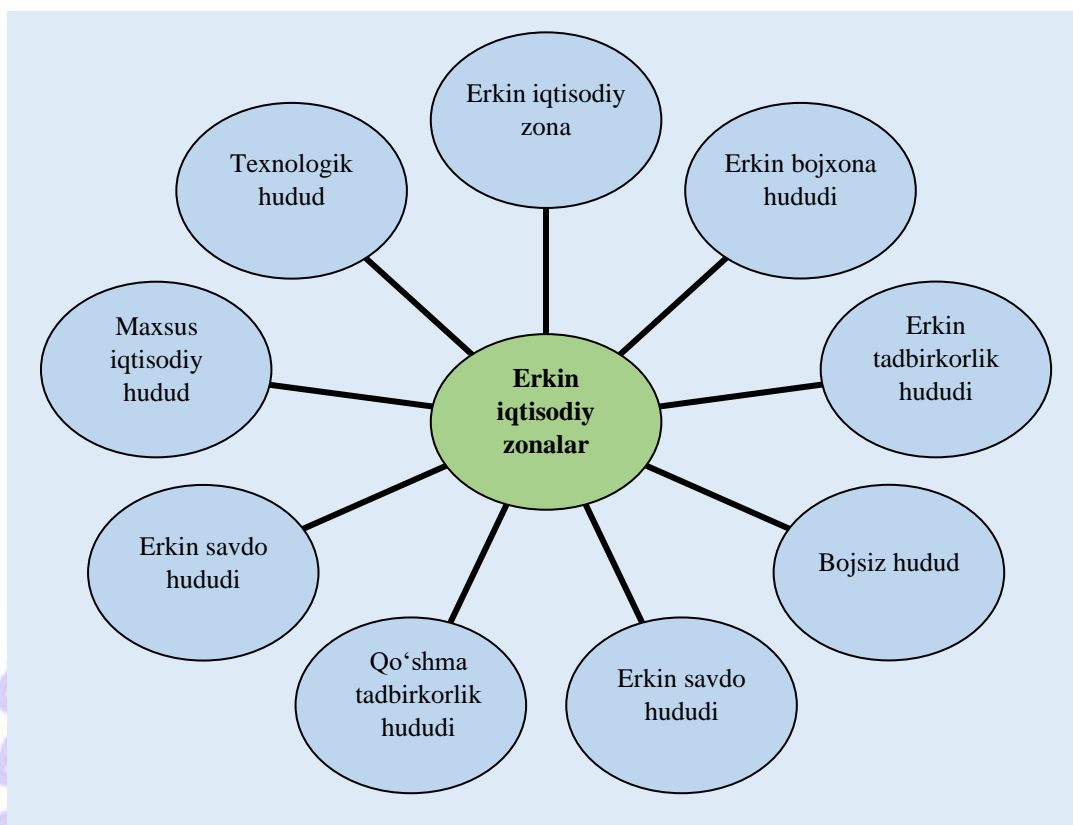
milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb etish ko'limi kengayadi;

xorijiy investitsiyalar moliyaviy mablag'lar, zamonaviy texnika va texnologiyalar hamda boshqaruv usullari ko'rinishida jalb etilishi milliy iqtisodiyot samadorligini ishishiga olib keladi;

xalqaro darajada iqtisodiy integratsiya jarayonlarini chuqurlashtirish evaziga jadal iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qilishi bilan belgilanadi.

Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini chuqur va har tomonlama ilmiy tadqiq qilish jarayoni XX-asrning 70-yillarida boshlandi. Hozirgi zamon ilmiy adabiyotida, mamuriy hujjatlarda, amaliyotda, erkin iqtisodiy zonalarni bildiruvchi xilma-xil atamalar qo'llashadi.

¹¹ Игонина Л.Л. "Инвестиции. Инвестиционная деятельность коммерческих банков" 2003 й. 30 б.

2-rasm. Erkin iqtisodiy zonalar shakllari.

2-rasmda dunyo mamlakatlarida eng ko'p tarqalgan EIZlar shakllari aks ettirilgan. Tadqiqotimiz davomida XX - asrning 80 - yillarida erkin iqtisodiy zonalarning 20 xil shakli¹², 90 - yillarida 30 xil shakli¹³ amal qilganganligini ko'rdik. Investitsiyalarga oid qonun-hujjatlar va iqtisodiy adabiyotlar tahlili ko'rsatishicha hozirgi kunga kelib dunyo mamlakatlarida EIZlarni ta'riflovchi 40 dan ortiq atamalar mavjud.

Hozirgi zamon iqtisodiyotida EIZlarning ahamiyati, ularning jahon mamlakatlari bo'yicha tarqalganidan ham ko'rinadi. Hozirgi paytda EIZlar dunyoning barcha qit'a va regionlarida mavjud. Iqtisodiy taraqqiyotga yuz tutgan barcha davlatlar o'z taraqqiyotini jadallashtirish uchun erkinlashtirishning buyuk quroli bo'lgan EIZlar mexanizmidan foydalanishga harakat qilmoqda. Quyidagi jadval ushbu fikrning isbotidir.

Quyidagi jadval ma'lumotlaridan ko'rish mumkinki, dunyo davlatlarining 65,6 foizida, ya'ni 218 davlatdan 143 tasida EIZlar bor. Biz EIZlarni jahon bo'yicha tarqalishini tahlil qilib chiqish uchun dunyo davlatlarini taxminiy ravishda olti regionga bo'lib chiqdik. Bu regionlarning qaysisida EIZ bor - yo'qligini aniqlab chiqdik. EIZlari bor davlatlarning hissasi eng yuqori Lotin Amerikasida va rivojlangan davlatlarda ekan (mos ravishda 91,1 va 87,5 foiz). O'tish davri iqtisodiyoti mamlakatlariga ham keyingi yillarda bu institut jadal sur'atlar bilan kirib kelmoqda. Afrikada esa eng kam, ya'ni 24,1 foizni tashkil etadi.

1-jadval. Erkin iqtisodiy zonalarning jahon mamlakatlari bo'yicha tarqalishi¹⁴

¹² Смородинская Н. Свободные экономические зоны Вест. ДВО РАН-1993.№4.5 С 3-22.

¹³ Данкко Т., Окрут Э. Свободные экономические зоны в мировом хозяйстве: Российская экономическая академия им Г. В. Плеханова М.: Инфра-М., 1998, С. - 168.

¹⁴ The World Bank "Global Financial Development Report 2015". 2016 year. P. 32-33

Jahon regionlari	Regiondagi davlatlar soni	EIZlari bor davlatlar	Foiz hisobida	EIZlari yo'q davlatlar	Foiz hisobida
Rivojlangan davlatlar	32	28	87,5	4	12,5
Lotin Amerikasi	45	41	91,1	4	8,9
Afrika	54	13	24,1	41	75,9
Osiyo	37	26	70,3	11	29,7
Okeaniya	18	11	61,1	7	38,9
O'tish iqtisodiyoti davlatlari	32	24	75,0	8	25,0
Jami	218	143	65,6	75	34,4

Milliy iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb etishning ahamiyatini yanada aniqlashtirish uchun mamlakat iqtisodiy rivojlanishida investitsiyalarning ulushini ko'rib chiqish maqsadga muvofiq.

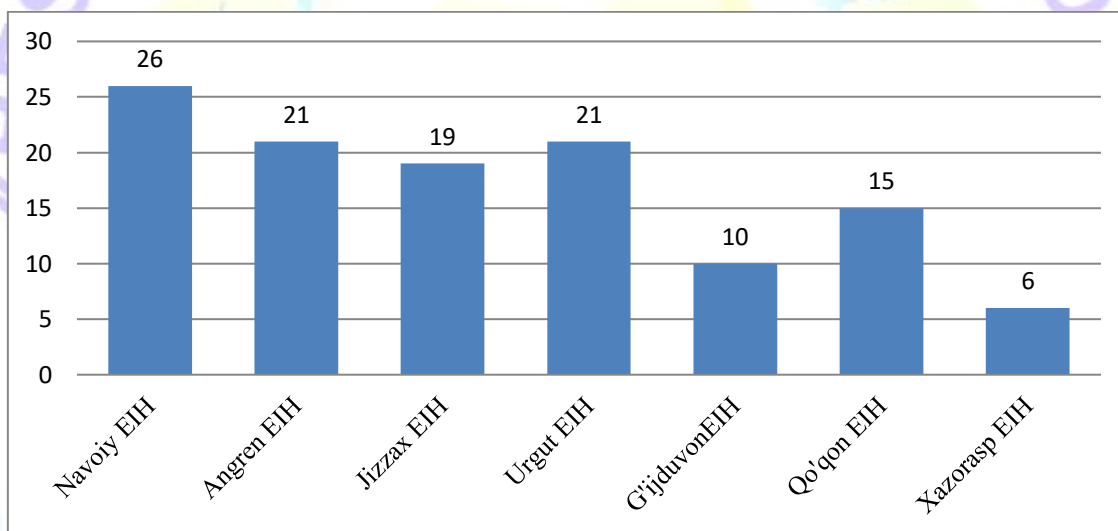
3-rasm. O'zbekiston iqtisodiyotiga kiritilgan investitsiyalarning mamlakat YaIM hajmidagi ulushi¹⁵

3-rasmda O'zbekiston iqtisodiyotiga kiritilgan investitsiyalarning mamlakat YaIM hajmidagi ulushi aks ettirilgan. Unga ko'ra, 2017 yilda YaIM hajmi 317 476,4 mlrd. AQSh dollarini tashkil etgan bo'lsa, iqtisodiyotda asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalarning YaIMdagi ulushi 23,9 foizni tashkil etgan. 2018 yilda respublikada YaIM hajmi 426 641,0 mlrd. AQSh dollarini tashkil etgan. Mazkur yildagi YaIM hajmida investitsiyalarning ulushi 30,6 foiz bo'lgan. Ushbu ko'rsatkich oldingi yilga nisbatan 6,7 foiz ko'p demakdir. Shuningdek, 2019 yilda YaIMning hajmi 532712,5 mlrd. AQSh dollariga yetib, asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalarning ulushi 38,3 foizdan iborat bo'lgan. 2020 yilda YaIM hajmi 2019 yilga nisbatan 71 foizdan ortiqqa o'sgan bo'lsada, investitsiyalarning YaIMdagi ulushi oldingi yilga nisbatan 2,1 foizga pasayib, 36,2 foizni tashkil qilgan. Albatta, asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalarning YaIMdagi ulushining kamayishining asosiy sabablaridan biri - koronavirus pandemiyasining iqtisodiy faoliyatga ko'rsatgan salbiy ta'siri bilan izohlash o'rinli, deb hisoblaymiz. Ammo, 2021 yilda ham asosiy kapitalga

¹⁵ Muallif tomonidan hisob-kitob qilingan.

kiritilgan investitsiyalarning mamlakatimiz YaIM hajmidagi ulushi 32,4 foizni tashkil etgan bo'lsada, ushbu ko'rsatkich 2019 yilga nisbatan 5,9 foizga, 2020 nisbatan 3,8 foizga kam hisoblanadi. Ushbu pasayish tendensiyasiga bir qancha omillarni sabab qilsak bo'ladi. Birinchi navbatta xorijiy investitsiyalar oqimining pasayishi holatining sababi pandemiya oqibatlarining dunyo miqyosida ham to'liq bartaraf etilmaganligini bo'lsa, ikkinchidan yirik geosiyosiy muajarolar asnosida Rossiya-Ukraina munosabatlarining keskinlashuvi bilan izohlash maqsadga muvofiqdir. Bu borada tahlilchilarning ta'kidlashicha, "Rossiya Federatsiyasining Ukrainada maxsus operatsiyani amalga oshirishi sababli Rossiyaga nisbatan Yevropa ittifoqi va boshqa ayrim mamlakatlar iqtisodiy sanksiyalar qo'yishdi. Rossiyaning Yevrosiyo Ittifoqi mamlakatlariga don maxsulotari va o'simlik yog'ini eksportini to'xtatishi, 31 martda Yevropa mamlakatlariga tabiiy gazni rublda sotishi va xokazolardan so'ng jahon iqtisodiyotiga salbiy ta'sir o'tkazdi. Xususan, Rossiya Federatsiyasi va Ukraina mamlakatlari o'rtasidagi vaziyat jahon iqtisodiyotida o'sishning sekinlashuvi va inflyatsiya darajasining oshishi kabi oqibatlarda namoyon bo'ladi"¹⁶.

2017-2021 yillarda respublikamizdagi mavjud 20 dan ortiq EIZlarda umumiy qiymati 1003.9 million dollarlik bo'lgan, 118 ta loyihalar amalga oshirilgan.

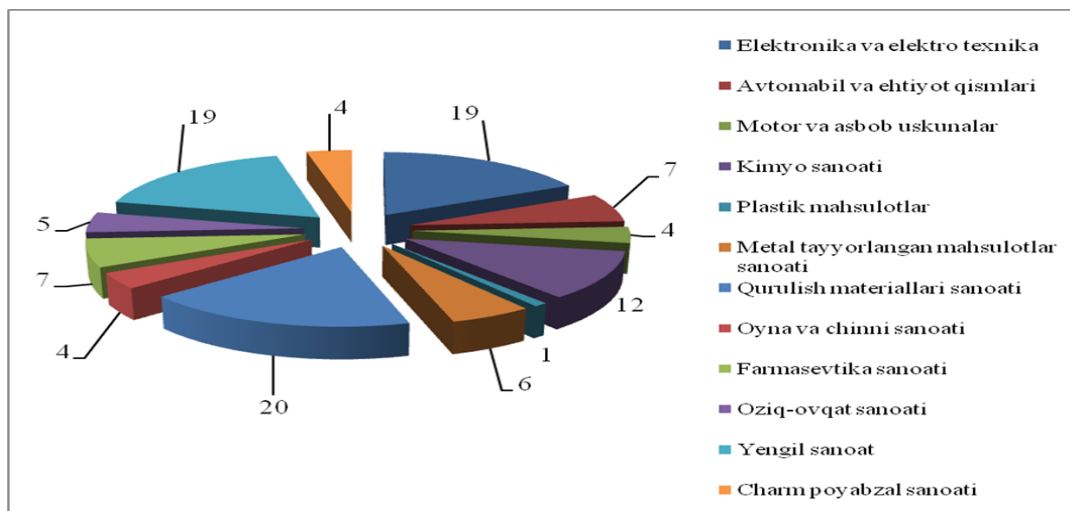

4-rasm. 2017-2021 yillarda Erkin iqtisodiy zonalarda amalga oshiriladigan loyihalar (dona)¹⁷

4-rasm malumotlaridan shuni atyishimiz mumkinki, 2017-2021 yillarda Navoiy EIZ 26 ta, Angren EIZ 21 ta, Jizzax EIZ 19 ta, Urgut EIZ 21 ta, G'ijduvon EIZ 10 ta, Qo'qon EIZ 15 ta, Xazarasp EIZ 6 ta loyihalar amalga oshirish mo'ljallangan.

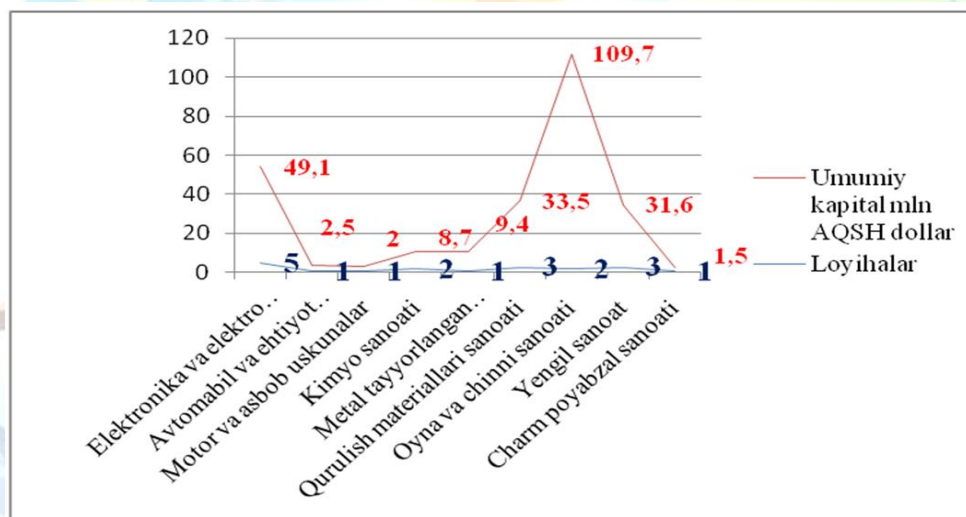
¹⁶ Eshpulatov D.B. Rossiya federatsiyasi va ukraina o'rtasidagi inqiroz va uning o'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" (Economics and Innovative Technologies) ilmiy elektron jurnali. 2/2022, mart-aprel (№ 00058)

¹⁷ Davlat statistika qo'mitasi malumotlari asosida ishlab chiqildi.

5-rasm. 2017-2021 yillarda erkin iqtisodiy zonalarda amalga oshiriladigan loyihalarni sohalar kesimida (dona)¹⁸

Hozirgi vaqtda mamlakatimizdagi mavjud erkin iqtisodiy zonalarimizda asosan 12 ta soha bo'yicha loyihalar amalga oshirilmoqda, jumladan, elektronika va elektro-texnika bo'yicha 19 ta, avtomobil va ehtiyot qismlari bo'yicha 7 ta, motor va asbob uskunalar bo'yicha 4 ta, kimyo sanoati bo'yicha 12 ta, plastik mahsulotlar bo'yicha 1 ta, metaldan tayyorlangan mahsulotlar sanoati bo'yicha 6 ta, qurulish materiallari sanoati bo'yicha 20 ta, oyna va chinni sanoati bo'yicha 4 ta, farmasevtika sanoati bo'yicha 7 ta, oziq-ovqat sanoati bo'yicha 19 ta, charm poyabzal sanoati bo'yicha 4 ta jami 108 ta loyihalar amalga oshirilmoqda.

6-rasm. 2017-2021 yillarda "Jizzax" EIZda sohalar bo'yicha amalga oshirilgan loyihalar (dona va mln. AQSh dollari)¹⁹

"Jizzax" EIZda umumiy qiymati 248 mln. AQSh dollar bo'lgan 19 ta loyiha nazarda tutilgan bo'lib, jumladan, Elektronika va elektro texnika sohasi bo'yicha 5 ta, avtomobil va ehtiyot qismlari texnika sohasi bo'yicha 1 ta, motor va asbob-uskunalar texnika sohasi

¹⁸ Davlat statistika qo'mitasi malumotlari asosida ishlab chiqildi.

¹⁹ Davlat statistika qo'mitasi malumotlari asosida ishlab chiqildi.

bo'yicha 1 ta, kimyo sanoati texnika sohasi bo'yicha 2 ta, metaldan tayyorlangan mahsulotlar sanoati texnika sohasi bo'yicha 1 ta, qurulish materiallari sanoati texnika sohasi bo'yicha 3 ta, oyna va chinni sanoati texnika sohasi bo'yicha 2 ta, yengil sanoat texnika sohasi bo'yicha 3 ta, charm poyabzal sanoati texnika sohasi bo'yicha 1 ta loyihalarni tashkil etadi. "Jizzax erkin iqtisodiy zonasi hududida 2013 -2016 yillar mobaynida umumiy qiymati 51.43 mln. dollarlik jami 14 ta investitsiya loyihalari amalga oshirilgan va 26.5 mln. dollarlik chet el investitsiyalari jalb qilingan va jami 774 ta yangi ish o'rinlari yaratilgan. "Jizzax" erkin iqtisodiy zonasining Sirdaryo filialida 2013 -2016 yillar mobaynida umumiy qiymati 39,9 mln. dollarlik, jami 5 ta investitsiya loyihalari amalga oshirilgan va 21,8 mln dollarlik chet el investitsiyalari jalb qilingan va buning hisobiga 550 dan ortiq yangi ish o'rinlari yaratilgan.²⁰

Xulosa va takliflar.

So'ngi yillarda global to'g'ridan-to'g'ri xorijiy sarmoyalar oqimi keskin ko'tarila boshlagan bo'lsa-da, sanoatdagi sarmoyalar sustligicha va ayniqsa, eng qashshoq mamlakatlardagi pandemiyadan oldingidan ancha past holda qolmoqda;

Mamlakatimizda investitsiyaviy kapital oqimi faolligini ta'minlashda erkin iqtisodiy zonalar omilidan ko'proq foydalanish natijasida mamlakatda innovatsiyalar taraqqiyotini yanada jadallashtirish, iqtisodiyotda valyuta tushumlarini ko'paytirish, milliy ishlab chiqaruvchilari tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirish va uzluksizligini ta'minlash, bu borada ularning sifati va hajmini oshirish, mamlakat va hududlarda istiqomat qiluvchi aholining turmush farovonligi kabilarga erishishilmoqda;

Mamlakat iqtisodiyotiga investitsiyalarni jalb etib, rivojlanish ko'rsatkichlarini qayd etishda rivojlangan davlatlar tajribalarida o'zining ijobiy natijasini ko'rsatgan mexanizm ya'ni erkin iqtisodiy zonalar vositasidan foydalanish maqsadga muvofiqdir;

Respublikamiz hududlarining barqaror va mutanosib iqtisodiy rivojlanishini ta'minlash, ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan rivojlanishi, turmush sharoitining yaxshilanishi O'zbekistonda yuritilayotgan iqtisodiy siyosatning eng asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanib, bevosita ularning iqtisodiyoti rivojlanishi bilan bog'liq;

Investitsiya iqtisodiyotning "Driver" ya'ni yuragi bo'lib, jahon tajribasidan kelib chiqib aytadigan bo'lsak, qaysi davlat faol investitsiya siyosatini yuritgan bo'lsa, o'z iqtisodiyotining barqaror o'sishiga erishgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2018 yil 28 dekabr.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasi. 2022 yil 20 dekabr.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 10 yanvar kuni sanoatni rivojlantirish hamda qo'shimcha zaxiralarni aniqlash masalalari bo'yicha videoselektor yig'ilishidagi ma'ruzasi. <https://president.uz/uz/lists/view/5810>.

²⁰ Jizzax viloyati Statistika boshqarmasi va "Jizzax" erkin iqtisodiy zonasi dereksiyasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi.

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 10 yanvar kuni sanoatni rivojlantirish hamda qo'shimcha zaxiralarni aniqlash masalalari bo'yicha videoselektor yig'ilishidagi ma'ruzasi. <https://president.uz/uz/lists/view/5810>.

5. O'zbekiston Respublikasining 2019 yil 25 dekabrda O'RQ-598-son "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonuni 9-modda.

6. Игони́на Л.Л. "Инвестиции. Инвестиционная деятельность коммерческих банков" 2003 й. 30 б.

7. Смородинская Н. Свободные экономические зоны Вест. ДВО РАН-1993.№4.5 С 3-22.

8. Данкко Т., Окрут З. Свободный экономические зоны в мировом хозяйстве: Российская экономическая академия им Г. В. Плеханова М.: Инфра-М., 1998, С. - 168.

9. Eshpulatov D.B. Rossiya federatsiyasi va ukraina o'rtasidagi inqiroz va uning o'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" (Economics and Innovative Technologies) ilmiy elektron jurnali. 2/2022, mart-aprel (№ 00058)

10. World Investment Report 2022: International tax reforms and sustainable investment https://unctad.org/system/files/official-document/wir2022_en.pdf

11. The World Bank "Global Financial Development Report 2015". 2016 year. P. 32-33.

12. stat.uz - O'zbekiston Respublikasi Statistika Agentligi rasmiy sayti.